

تقارن تاریخی غدیر خم با نوروز

مشخصات کتاب

سرشناسه: مرکز غدیرستان کوثر نبی (ص)، ۱۳۹۰
 عنوان و نام پدیدآور: تقارن تاریخی غدیر خم با نوروز/واحد تحقیقات مرکز
 غدیرستان کوثر نبی (ص). محمد رضا شریفی
 مشخصات نشر دیجیتال: اصفهان: مرکز غدیرستان کوثر نبی (ص)، ۱۳۹۰.
 مشخصات ظاهری: نرم افزار تلفن همراه و رایانه
 موضوع: غدیر - تاریخ

مقدمه

از نکته های شگفت تاریخ اینکه روز هیجدهم ذی الحجه سال دهم هجری یعنی روز
 غدیر خم، انتصاب علی علیه السلام به جانشینی پیامبر صلی الله علیه و آله با نوروز یکی
 گشت و عید باستانی عجم با عید غدیر پیوند یافت و اهتمام عظیم ایرانیان به نوروز
 می تواند یک انگیزه بزرگ مذهبی نیز داشته باشد.
 عید غدیر خم ظرفی است که، مظروف آن معرفی و تبلیغ ولایت علی علیه السلام به امر
 الهی است، و همه موظفند در هر مناسبی از جمله نوروز، با توجه به تقارن تاریخی آن با
 غدیر، متذکر این موضوع الهی گردند. لازم به ذکر است بیان موضوع غدیر شمسی و
 ارتباط آن با مناسبت هائی از جمله فاطمیه، مهدویت و عاشورا، دلیل بر تضعیف غدیر
 قمری نیست، بلکه اذهان و معرفت عمومی را نسبت به غدیر و برگزاری جشن های دهه
 غدیر در آن ایام آماده تر می نماید.

حال در این لحظات تحویل سال قلوب خود را متوجه امیر عالم علی علیه السلام
 می نمائیم و با گفتن: «الحمد لله الذی جعلنا من المتمسکین بولایة امیر المؤمنین علی علیه

السلام» با ولایت آن حضرت احسن حال را از خدا خواستاریم:
 «يَا مُقَلِّبَ الْقُلُوبِ وَالْأَبْصَارِ، يَا مُدَبِّرَ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ، يَا مُحَوِّلَ الْحَوْلِ وَالْأَحْوَالِ، حَوْلَ حَالِنَا
 إِلَى أَحْسَنِ الْحَالِ»

ای تغییر دهنده دلها و دیده‌ها، ای مدبر شب و روز، ای گرداننده سال و حالت‌ها،
 حال ما را به نیکوترین حال بگردان.

واژه عید

واژه عید در اصل از ماده عود به معنی بازگشت است و هر ملتی برای خود روزهایی از
 سال را جشن گرفته و عید می‌داند و با توجه به این موضوع و محتوای آن و همچنین
 مراسمی که برای برگزاری آن انجام می‌دهند، دارای اهمیت و قداست می‌شود.

عید از منظر قرآن

واژه عید در قرآن فقط یک مرتبه آمده است:

«قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ اللَّهُمَّ رَبَّنَا أَنْزِلْ عَلَيْنَا مَائِدَةً مِنَ السَّمَاءِ تَكُونُ لَنَا عِيدًا لِأَوَّلِنَا وَآخِرِنَا
 وَآيَةً مِنْكَ وَارْزُقْنَا وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ» (۱)

حضرت عیسی علیه السلام عرض کرد: خداوندا، پروردگارا! مائده‌ای از آسمان بر ما
 بفرست تا عیدی برای اول و آخر ما باشد و نشانه‌ای از تو، و به ما روزی ده، تو بهترین
 روزی دهندگانی.

با دقت و تأمل در این آیه پی می‌بریم که:

اولاً: اصل عید، یعنی بازگشت به روزی که مشکلات از قوم و جمعیتی برداشته شود و
 از آنجا که روز نزول مائده روز بازگشت به پیروزی و پاکی و ایمان به خدا بوده است،
 حضرت مسیح علیه السلام آن را عید نامیده است و ثانیاً: نزول مائده آیتی است از
 طرف خدا و ثالثاً: اینکه از اول و آخر برای همه عید می‌باشد.

عید از منظر اسلام

مهمترین اعیاد اسلامی و علت عید قرار دادن آنها

عید غدیر خم، روز یادآوری انتصاب علی علیه السلام و جانشینان آن حضرت به جای پیامبر صلی الله علیه و آله.

عید فطر، روز یادآوری اطاعت یک ماهه مؤمنین و مؤمنات از خداوند در روزه داری ماه مبارک رمضان.

عید قربان، روز یادآوری اطاعت خداوند باری تعالی در انجام مناسک حج و موفقیت در آن.

عید جمعه، روز یادآوری بعضی از وقایع گذشته مثل پیمان گرفتن خداوند از مؤمنین و مؤمنات برای اطاعت خدا و اولیا خدا و اهل بیت علیهم السلام و همچنین یادآوری وقایع آینده، یعنی ظهور امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف.

وجه اشتراک در اعیاد اسلامی

اولاً: همه این روزها را خدا به واسطه پیامبرش صلی الله علیه و آله عید خوانده است؛ ثانیاً: علت عید خواندن آنها برگشت و تذکر به موضوع یا موضوعات مهم الهی است؛ ثالثاً: برای همه ی این روزها طبق آداب اسلامی وظایفی تعیین شده است.

علت برتری عید غدیر خم بر دیگر اعیاد اسلامی

اگر دقت و تأمل نماییم در این چهار عید اسلامی متوجه می شویم اهمیت هر کدام بسته به موضوعی است که باید مسلمانان به آن متذکر شوند و بنابراین از بین این چهار موضوع برای این چهار عید اسلامی کاملاً واضح است که موضوعی که سه موضوع دیگر را در بر دارد و به واسطه ی آن همه ی اعمال انسان پذیرفته می شود، موضوع

ولایت حضرت امیرالمؤمنین علی علیه السلام و جانشینان آن حضرت می باشد. لذا اگر در اعمال وارده در این چهار عید دقت کنیم گستردگی اعمال وارده در عید غدیر خود شاهد این مطلب بوده و اگر در عید فطر به خاطر یک اطاعت یعنی روزه و در جمعه نیز به واسطه ی ظهور امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف خوشحال و خرسندیم، ولی در عید غدیر خوشحال از اطاعتی هستیم که به واسطه ی این اطاعت یعنی قبول ولایت علی علیه السلام دیگر اطاعت های ما نیز پذیرفته خواهد شد و پیامبر صلی الله علیه و آله در مورد اهمیت عید غدیر می فرمایند:

«يَوْمَ غَدِيرِ خُمٍ أَفْضَلُ أعيَادِ أُمَّتِي وَ هُوَ الْيَوْمُ الَّذِي أَمَرَنِي اللَّهُ تَعَالَى ذِكْرَهُ فِيهِ بَنَصَبَ أَخِي عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ عِلْمًا لَأُمَّتِي يَهْتَدُونَ بِهِ مِنْ بَعْدِي وَ هُوَ الْيَوْمُ الَّذِي أَكْمَلَ اللَّهُ فِيهِ الدِّينَ وَ أَتَمَّ عَلَى أُمَّتِي فِيهِ النُّعْمَةَ وَ رَضِيَ لَهُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا» (۲)

«روز غدیر خم برترین عیدهای امت من است و آن روزی است که خداوند بزرگ دستور داد، آن روز برادرم علی بن ابیطالب علیه السلام را به عنوان پرچمدار (و فرمانده) اتم منصوب کنم، تا بعد از من مردم توسط او هدایت شوند، و آن روزی است که خداوند در آن روز دین را تکمیل و نعمت را بر امت من تمام کرد و اسلام را به عنوان دین برای آنان پسندید.»

چند سؤال و پاسخ آن

سؤال اول: آیا می دانید آغاز آفرینش و اتمام نعمت الهی در چه روزی بوده است؟

طبق روایات معصومین علیهم السلام روز خلقت آدم علیه السلام، آغاز نوردهی خورشید، خلقت بادهای بارور کننده گیاهان و درختان و اتمام نعمت الهی همزمان با تقارن نوروز ایرانیان و غدیر خم بوده است و خداوند می فرماید: «... الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَ أَتَمَّمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي ...» در روز غدیر نعمت الهی بر مردم کامل گشت. توضیح: در کتاب السماء و العالم علامه بزرگوار مجلسی رحمه الله علیه روایات متعدد

آمده، از جمله اینکه:

آغاز آفرینش در این روز بوده و این روز آغاز نعمت است و مردم این روز را جشن می گرفتند و سپاسگذاری خدا را می- نمودند و در این ظرف نوروز نیز خداوند اتمام نعمت را قرار داد و در غدیر خم آیه: «... الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتَمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا؛ امروز دین شما را برایتان کامل و نعمت خود را بر شما تمام گردانیدم و اسلام را برای شما [به عنوان] دین برگزیدم.» (۳) را نازل فرمود، پس به این نعمت بزرگ جشن می گیریم و سپاس گذاریم و آداب و اعمال آن را نیز انجام می دهیم.

سؤال دوم: آیا می دانید امام صادق علیه السلام در مورد تقارن عید غدیر با نوروز ایرانیان باستان چه فرموده اند؟

«الْمُعَلَّى بْنُ خُنَيْسٍ عَنِ الصَّادِقِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: أَنَّ يَوْمَ النَّيْرُوزِ هُوَ الْيَوْمُ الَّذِي أَخَذَ فِيهِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ لِأَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ الْعَهْدَ بِغَدِيرِ خُمٍّ فَأَقْرَبُوا لَهُ بِالْوَلَايَةِ فَطُوبَى لِمَنْ ثَبَّتَ عَلَيْهَا وَالْوَيْلُ لِمَنْ نَكَّهَهَا» (۴)

معلى بن خنيس از امام صادق عليه السلام نقل می کند: به درستی که روز نوروز همان روزی است که پیامبر صلی الله علیه و آله در عید غدیر خم برای امیرالمؤمنین علی علیه السلام بیعت گرفت و مسلمانان به ولایت وی اقرار کردند، خوشا به حال آنان که به این بیعت، استوار ماندند و وای بر آنان که آن بیعت را شکستند ... همچنین فرموده اند: «مَا مِنْ يَوْمٍ نَوْرُوزٍ إِلَّا نَحْنُ نَتَوَقَّعُ فِيهِ الْفَرَجَ ...؛ هیچ نوروزی نیاید، جز آنکه ما در آن توقع فرج داریم ...» (۵)

سؤال سوم: آیا می دانید اعمالی که ما در عید نوروز انجام می دهیم ریشه اسلامی داشته و همان اعمالی است که اهل بیت علیهم السلام دستور انجام آنها را در روز غدیر به ما داده اند؟

اعمال مشترک غدیر و نوروز

اعمالی از جمله: پوشیدن لباس نیکو و تمیز، تبریک گفتن، صله رحم، دید و بازدید، هدیه دادن، عطر زدن، دل جوئی و مهرورزی، ابراز شادمانی، شادمان ساختن، کارگشایی، صلوات فرستادن، دعا و نیایش که در ایام نوروز انجام می‌دهیم همان اعمال وارد شده از طرف اهل بیت علیهم السلام در عید غدیر خم می‌باشد.

اعمال غدیر و نوروز در احادیث

صله رحم

در غدیر: امام رضا علیه السلام فرمود: «... من زار فيه مؤمناً أدخل الله قبره سبعین نورا و وسع فی قبره و یزور قبره کلّ یوم سبعون ألف ملک و یبشرونه بالجنة...؛ کسی که در روز غدیر به دیدار مؤمنی برود خداوند هفتاد نور بر قبر او وارد و قبرش را وسیع می‌سازد؛ هر روز هفتاد هزار فرشته قبرش را زیارت کرده، به او بشارت بهشت می‌دهند.» (۶)

پوشیدن لباس نیکو

در غدیر: حضرت علی علیه السلام فرمودند: «[در این روز] شاد باشید و برادرانتان را با لباس نیکو، بوی خوش و طعام، شاد کنید.»
امام صادق علیه السلام فرموده اند: «یکی از وظایف روز غدیر این است که مؤمن، تمیزترین و گران قدرترین جامه های خویش را بپوشد؛»
امام رضا علیه السلام فرموده اند: «روز غدیر، روز پوشیدن لباس نو و درآوردن جامه سیاه است.»

امام رضا علیه السلام در عید غدیر لباس و کشف نو به اصحابشان هدیه داده و وضع ظاهری خود و اطرافیانشان را متناسب با عظمت عید غدیر تغییر می‌دادند و می‌فرمودند:

«غدیر روز زینت کردن است هر کس خود را در این روز زینت کند خداوند درجات او را بالا خواهد برد ...». (۷)

در نوروز: «عن الصادق علیه السلام: إِذَا كَانَ يَوْمُ النَّيْرُوزِ فَاغْتَسِلْ وَالْبَسْ أَنْظَفَ ثِيَابِكَ وَ تَطَيَّبْ بِأَطْيَبِ طَيِّبِكَ وَ تَكُونُ ذَلِكَ الْيَوْمَ صَائِماً ...؛ نوروز غسل کن و پاکیزه ترین جامه هایت را بپوش و بهترین عطرها را استعمال کن و خود را با آن خوشبو نما و روزه بگیر ...» (۸)

ابراز شادمانی

در غدیر: حضرت علی علیه السلام می فرمایند: «[در روز غدیر] گشاده رویی را در میان خویش و شادمانی را در ملاقات هایتان ابراز کنید.» (۹)

امام رضا علیه السلام نیز در این باره فرموده اند: «[در روز غدیر] هر مرد و زن مؤمنی را شادمان سازید.»

دل جوئی و مهر جوئی

در غدیر: امیرمؤمنان علیه السلام در این باره می فرمایند: «[در این روز] با خیر فراوان، به دیدار کسانی بروید که به کمک شما دل بسته اند و تا آنجا که توان دارید و از دستتان بر می آید، در خوردنی ها، با ناتوانان مساوات پیشه کنید؛ و در ادامه فرمودند: «مهربانی متقابل در روز غدیر، رحمت و نگاه عطوفت آمیز خداوند را جلب می کند.»

امام رضا علیه السلام نیز روز غدیر را «روز مهرورزیدن» خوانده اند.

هدیه دادن

در غدیر: امام رضا علیه السلام در فضیلت این روز فرمودند:

«فاضل علی اخوانک فی هذا الیوم؛ در این روز (عید غدیر) بر برادرانت ببخش» (۱۰)

حضرت علی علیه السلام فرموده اند: «در این روز از نعمتهای خداوند، که به شما ارزانی داشته است به یکدیگر هدیه دهید، همانگونه که خداوند بر شما منت نهاد و نعمت هدایت را به شما عنایت فرمود.» (۱۱)

در نوروز: از معلی بن خنیس نیز روایت شده که روز نوروز بر امام صادق علیه السلام وارد شدم. فرمود: «آیا می دانی امروز چه روزی است؟» عرض کردم: این همان روزی است که عجم آن را بزرگ می شمارند و بر همدیگر هدیه می فرستند. و حضرت پس از بیان وقایعی که در این روز در طول تاریخ اتفاق افتاده فرمودند: «... حَفَظْتَهُ الْعَجَمُ وَ ضِيعْتُمُوهُ أَنْتُمْ...؛ فارسیان آن را گرامی داشتند و شما آن را ضایع کردید» (۱۲)

روزه گرفتن

در غدیر: امام صادق علیه السلام نیز فرموده اند: «بر شما لازم است که در روز عید غدیر، برای سپاس گزاری از خداوند و ستودن او، روزه بگیرید.»
نوروز: فقهای امامیه نیز فتوا به استحباب روزه این روز داده اند، از این رو شیخ حرّ عاملی در کتاب وسائل الشیعه بابی را به روزه این روز اختصاص داده است.

اطعام دادن

امام رضا علیه السلام می فرمایند: «و من اطعم مومناً کان کمن اطعم جمیع الانبیاء و الصدیقین» (۱۳)

کسی که مؤمنی را (روز غدیر) اطعام دهد، مثل کسی است که همه پیامبران و صدیقان را اطعام داده باشد.

سؤال چهارم: آیا می دانید با توجه به اثبات این تقارن، فرصت مناسبی برای تبلیغ غدیر در ایام نوروز فراهم است؟

در هنگام صله رحم و دید و بازدید همراه با تبریک سال نو با گفتن: «الحمد لله الذي جعلنا من المتمسكين بولايه مولانا امير المؤمنين على عليه السلام و الأئمة المعصومين عليهم السلام؛ غدیر را تبلیغ نموده ایم و طبق فرمایش پیامبر صلی الله علیه و آله مورد دعای آن حضرت قرار گرفته ایم.

سؤال پنجم: آیا می دانید بزرگان و علمای دین نیز این مطلب را تحقیق و ثابت نموده اند؟

علامه بزرگوار محمد تقی مجلسی رحمه الله علیه در روضه المتقین و علامه محمد باقر مجلسی رحمه الله علیه در کتاب السماء و العالم در جلد سوم مفصل این مطلب را بررسی نموده اند و همچنین مرحوم صاحب جواهر الکلام و فاضل هندی و علامه شعرانی در قرن معاصر با استفاده از قوائد نجومی و تاریخ این مطلب را ثابت نموده اند. توضیح: ۱- علامه محمد تقی مجلسی رحمه الله علیه با استفاده از روایت مُعَلَّى بْنِ خُنَيْسٍ در روضه المتقین می فرمایند: «و كفى به شرفاً و فضلاً انه كان جلوسه عليه السلام للخلافة.» (۱۴)

۲- صاحب جواهر الکلام و همچنین فاضل هندی در کشف اللثام می فرمایند: اول فروردین به حساب تقویم در سال دهم هجری مطابق با نوزدهم ذی الحجه می شود و چون ماه در شب سی ام دیده نشد اول فروردین مطابق با هجدهم ذی الحجه سال دهم یعنی روز غدیر خم گردید.

۳- علامه محمد باقر مجلسی رحمه الله علیه در کتاب السماء و العالم مفصل این موضوع را بررسی نموده اند. در جلد سوم کتاب السماء و العالم این مطلب تحقیق و بررسی کامل گردیده و حالات مختلف آن بررسی گردید و نتیجه اینکه ۱۸ ذی الحجه سال دهم هجری قمری مطابق با اول فروردین سال ۱۱ هجری شمسی می باشد.

سؤال ششم: آیا می‌دانید از لحاظ تاریخی و نجومی طبق نرم افزار مبدل تاریخ این مطلب ثابت شده است؟

تقارن عید غدیر سال دهم هجری با نوروز در گاهنامه سه هزار ساله و طبق قواعد و جداول نجومی درست می‌باشد و نرم افزار مبدل تاریخ نیز این مطلب را اثبات کرده است.

در زمانهای گذشته چون مبدل تاریخ مثل امروز نبوده و امکان تبدیل تاریخ به شکل نرم افزاری وجود نداشته، بوسیله زیج این کار را می‌کردند. زیج کتابی است که حاصل ثمره دانشمندان فلکی-ریاضی بوده که شامل یک سلسله قوانین و قواعد و جداول می‌باشد.

- ۱- علامه شعرانی از زیج محمد شاه هندی حدود یک صد سال قبل؛ و همچنین شخص دیگری از زیج بهادرخانی این تطبیق نوروز با عید غدیر سال دهم هجری را ثابت نمود
- ۲- در گاهنامه تطبیقی سه هزار ساله از احمد بیرشک در صفحه ۶۰ آمده:
اول محرم یازدهم هجری مطابق با دوازدهم فروردین سال یازدهم هجری شمسی، بنابراین هجدهم ذیحجه سال دهم برابر اول فروردین سال یازدهم هجری شمسی.

سؤال هفتم: آیا می‌دانید شعرای گذشته نیز در تأیید این تقارن شعر گفته اند؟

هاتف اصفهانی می‌گوید:

همایون روز نوروز است امروز، به فیروزی بر او رنگ خلافت کرده شاه لافتی مأوا
و همچنین میرزا حبیب قآنی شیرازی می‌گوید:

رسد به گوش دل این مژده ز هاتف غیبی که گشت شیر خداوند، شهریار امروز
به جای خاتم پیغمبران به استحقاق گرفت خواجه کروبیان قرار امروز
مرحوم صغیر اصفهانی چه زیبا سروده است:

دانی ز چه عید باستان می خندد بر روی جهانیان جهان می خندد
بنشست علی جای نبی در نوروز زین مژده زمین و آسمان می خندد

سؤال هشتم: آیا می دانید طبق روایات معصومین علیهم السلام نوروز در طول تاریخ با چه وقایعی مصادف بوده است؟

- نازل شدن جبرئیل بر پیامبر صلی الله علیه و آله. (۱۵)
- واقعه غدیر خم بزرگترین سند اثبات ولایت امیرالمؤمنین علی علیه السلام. (۱۶)
- سلام کردن مردم در غدیر خم با لفظ امیرالمؤمنین به علی علیه السلام به امر خدا. (۱۷)
- شکستن بت‌های روی کعبه به دست علی علیه السلام (۱۸)
- ظفر پیدا کردن امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف در ایام ظهور بر دجال (۱۹)
- پیمان گرفتن خداوند از مردم که او را پرستند و هیچ گونه شرکی نورزند و به راهنمایان و ائمه طاهرین علیهم السلام ایمان بیاورند. (۲۰)
- زنده شدن تعداد زیادی از مردگان که در اقوام گذشته مرده بودند به امر خدا (۲۱)
- نشستن کشتی طوفان زده حضرت نوح علیه السلام به کوه جودی (۲۲)
- شکستن بتها توسط حضرت ابراهیم علیه السلام (۲۳)
- خلقت حضرت آدم علیه السلام. (۲۴)
- آغاز نور دهی خورشید و خلقت بادهای بارور کننده درختان و گیاهان (۲۵)
- رفتن علی علیه السلام به وادی جنیان به امر پیامبر صلی الله علیه و آله برای بیعت گرفتن. (۲۶)

پژوهشی در مورد تقارن غدیر و نوروز

واقعه غدیر

پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله بعد از سپری شدن ۳۵۲۴ روز از آغاز هجرت، در عید قربان سال دهم هجری برابر با ۱۰/۱۲/۱۹ شمسی و مطابق با ۱۰ مارس ۶۳۲ میلادی، مشغول مناسک حج بودند. ایشان به هنگام بازگشت از حجه الوداع در روز ۱۸ ذی حجه، در حالی که ۳۵۳۲ روز از آغاز هجرت گذشته بود، برابر با ۱۰/۱۲/۲۷ شمسی و مطابق با ۱۹ مارس ۶۳۲ میلادی، وقتی به نزدیک محل جحفه که «غدیرخم» در آن قرار دارد، رسید، فرشته وحی از جانب پروردگار با این پیام نازل شد:

«يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ» (۲۷)

مضمون آیه این است که ای رسول محترم! علی علیه السلام را باید رسماً جانشین خود سازی، پیامبر صلی الله علیه و آله که در وسط قافله حجاج حرکت می کرد، طبق همین فرمان دستور فرمود که مردم فرود آیند، جلو رفتگان را فراخواندند، عقب ماندگان نیز رسیدند. آن حضرت، مراسم خلافت را در محل مزبور، مقابل دیدگان و حضور قریب به صد هزار - طبق مشهور - از حجاجی که همراه او اعمال حج را به جا آورده بودند به انجام رسانیدند، سپس فرمان دادند تا مردم با علی علیه السلام به عنوان «امیرالمؤمنین» بیعت کنند. (علامه شعرانی نوشته است: من از زیج هندی استخراج کردم که تحویل آفتاب به برج حمل در سال دهم هجری، چهارشنبه ۲۱ ذی حجه، سه روز پس از غدیر خم بود و جشن گرفتن پس از سه روز هم مناسب است).

بنابراین، عید سعید غدیر با ایام نوروز کاملاً انطباق دارد، به ویژه که با «حرکت تقدیمی» نقطه اعتدال بهاری به پیشواز این عید سعید، وارد برج حوت شده است.

اثبات محاسباتی

اسفند و ذی القعدة

شنبه ۵ اسفند سال دهم شمسی مطابق با ۲۶ ذی القعدة سال دهم قمری
یکشنبه ۱۶ اسفند سال دهم شمسی مطابق با ۲۷ ذی القعدة سال دهم قمری

دوشنبه ۷ اسفند سال دهم شمسی مطابق با ۲۸ ذی القعدة سال دهم قمری
سه شنبه ۸ اسفند سال دهم شمسی مطابق با ۲۹ ذی القعدة سال دهم قمری
چهارشنبه ۹ اسفند سال دهم شمسی مطابق با ۳۰ ذی القعدة سال دهم قمری

اسفند و ذی الحجة

پنج شنبه ۱۰ اسفند سال دهم شمسی مطابق با ۱ الحجة سال دهم قمری
جمعه ۱۱ اسفند سال دهم شمسی مطابق با ۲ ذی الحجة سال دهم قمری
شنبه ۱۲ اسفند سال دهم شمسی مطابق با ۳ ذی الحجة سال دهم قمری
یکشنبه ۱۳ اسفند سال دهم شمسی مطابق با ۴ ذی الحجة سال دهم قمری
دوشنبه ۱۴ اسفند سال دهم شمسی مطابق با ۵ ذی الحجة سال دهم قمری
سه شنبه ۱۵ اسفند سال دهم شمسی مطابق با ۶ ذی الحجة سال دهم قمری
چهارشنبه ۱۶ اسفند سال دهم شمسی مطابق با ۷ ذی الحجة سال دهم قمری
پنجشنبه ۱۷ اسفند سال دهم شمسی مطابق با ۸ ذی الحجة سال دهم قمری
جمعه ۱۸ اسفند سال دهم شمسی مطابق با ۹ ذی الحجة سال دهم قمری
شنبه ۱۹ اسفند سال دهم شمسی مطابق با ۱۰ ذی الحجة سال دهم قمری
یکشنبه ۲۰ اسفند سال دهم شمسی مطابق با ۱۱ ذی الحجة سال دهم قمری
دوشنبه ۲۱ اسفند سال دهم شمسی مطابق با ۱۲ ذی الحجة سال دهم قمری
سه شنبه ۲۲ اسفند سال دهم شمسی مطابق با ۱۳ ذی الحجة سال دهم قمری
چهارشنبه ۲۳ اسفند سال دهم شمسی مطابق با ۱۴ ذی الحجة سال دهم قمری
پنجشنبه ۲۴ اسفند سال دهم شمسی مطابق با ۱۵ ذی الحجة سال دهم قمری
جمعه ۲۵ اسفند سال دهم شمسی مطابق با ۱۶ ذی الحجة سال دهم قمری
شنبه ۲۶ اسفند سال دهم شمسی مطابق با ۱۷ ذی الحجة سال دهم قمری
یکشنبه ۲۷ اسفند سال دهم شمسی مطابق با ۱۸ ذی الحجة سال دهم قمری

دوشنبه ۲۸ اسفند سال دهم شمسی مطابق با ۱۹ ذی الحجه سال دهم قمری
سه شنبه ۲۹ اسفند سال دهم شمسی مطابق با ۲۰ ذی الحجه سال دهم قمری
چهارشنبه ۳۰ اسفند سال دهم شمسی مطابق با ۲۱ ذی الحجه سال دهم قمری

فروردین و ذی الحجه

پنجشنبه ۱ فروردین سال یازدهم شمسی مطابق با ۲۲ ذی الحجه سال دهم قمری
جمعه ۲ فروردین سال یازدهم شمسی مطابق با ۲۳ ذی الحجه سال دهم قمری
شنبه ۳ فروردین سال یازدهم شمسی مطابق با ۲۴ ذی الحجه سال دهم قمری
یکشنبه ۴ فروردین سال یازدهم شمسی مطابق با ۲۵ ذی الحجه سال دهم قمری
دوشنبه ۵ فروردین سال یازدهم شمسی مطابق با ۲۶ ذی الحجه سال دهم قمری
سه شنبه ۶ فروردین سال یازدهم شمسی مطابق با ۲۷ ذی الحجه سال دهم قمری
چهارشنبه ۷ فروردین سال یازدهم شمسی مطابق با ۲۸ ذی الحجه سال دهم قمری
پنجشنبه ۸ فروردین سال یازدهم شمسی مطابق با ۲۹ ذی الحجه سال دهم قمری
جمعه ۹ فروردین سال یازدهم شمسی مطابق با ۳۰ ذی الحجه سال دهم قمری

فروردین و محرم

شنبه ۱۰ فروردین سال یازدهم شمسی مطابق با ۱ محرم یازدهم قمری
یکشنبه ۱۱ فروردین سال یازدهم شمسی مطابق با ۲ محرم یازدهم قمری
دوشنبه ۱۲ فروردین سال یازدهم شمسی مطابق با ۳ محرم یازدهم قمری
سه شنبه ۱۳ فروردین سال یازدهم شمسی مطابق با ۴ محرم یازدهم قمری
چهارشنبه ۱۴ فروردین سال یازدهم شمسی مطابق با ۵ محرم یازدهم قمری
پنجشنبه ۱۵ فروردین سال یازدهم شمسی مطابق با ۶ محرم یازدهم قمری
جمعه ۱۶ فروردین سال یازدهم شمسی مطابق با ۷ محرم یازدهم قمری

نتیجه محاسبات

- ۱- روز خروج پیامبر صلی الله علیه و آله از مدینه به جانب مکه، شنبه بوده.
- ۲- روز پنج شنبه، اول ذیحجه بوده است.
- ۳- روز عرفه (نهم ذی حجه) جمعه بوده است.
- ۴- روز عید حجه الوداع، شنبه بوده است.
- ۵- بنابراین، روز عید غدیر به امر وسط روز یکشنبه می باشد.
- ۶- چنان که روز اول محرم سال ۱۱ نیز شنبه بوده است.

شواهد تاریخی و نجومی بر روزهای یاد شده

نتایجی که تاکنون به دست آمد، همه از راه محاسبات ریاضی صورت گرفت. علاوه بر این، شواهد نجومی و تاریخی نیز می تواند محاسبات فوق را تأیید نماید. در فن نجوم، یک سلسله قوانین، قواعد، جداول و فرمول هایی وجود دارد که هر یک در جای خود بسیار سودمند است و به عنوان مرجع و منبع از آنها استفاده می شود و همه در کتابی به نام «زیج» گردآوری شده است. زیج، بیانگر تلاش هزاران دانشمند فلکی، نجومی و ریاضی است.

در این فن شریف، داده های جدولی، همه بر اساس امر وسط می باشند و منجم هنگام استفاده از آنها ناچار است ریزه کاری هایی را نیز مورد دقت قرار دهد و به کار گیرد و به تعبیر فنی، منجم ناگزیر است «تعدیلاتی» را استخراج کند تا محاسبه، دقیق و کارآمد گردد.

بر این اساس، در متن فوق مثلاً اول محرم سال ۱۱ هجری قمری روز شنبه است. این کار، بر پایه ریاضی انجام گرفته است و اگر از زیج استفاده کنیم خواهیم دید در زیج بهادری نیز که یکی از معتبرترین و دقیق ترین زیج های جهان به شمار می رود، اول محرم سال یازدهم شنبه است. یعنی موافق بودن محاسبات ریاضی با زیج یکی از دلایل

- دقت محاسبه ماست و زیج می تواند تأیید خوبی بر آن باشد.
- گفتنی است با توجه به بحث تعدیلات، هیچ مانعی وجود ندارد که چند ماه پی در پی هر کدام ۲۹ یا ۳۰ روز واقع شوند، مثلاً سه ماه پشت سر هم سی روز باشند یا ۲۹ روز، اما محاسبه با جدول یا محاسبات ریاضی و امر وسط در برخی از ماه‌ها با محاسبه تعدیلات و رؤیت، یک روز اختلاف دارند و در بسیاری از ماه‌ها با هم موافق اند، با این همه، شواهد فراوانی در تاریخ وجود دارد که دلالت می کند ماه ذی القعدة و ذی الحجة در حجة الوداع با محاسبه به امر وسط هیچ اختلاف ندارند. از جمله:
- ۱- در پژوهشی ارزشمند که در «فصلنامه تاریخ اسلام» به عمل آمده می خوانیم: مشهورترین قول نزد اهل سنت آن است که پیامبر صلی الله علیه و آله ۵ روز مانده به آخر ذی القعدة (پنج روز قبل از آغاز ذی الحجة) از مدینه خارج شد، که این روز را نیز بیشتر مورخان، روز «شنبه» دانسته اند. از دانشمندان شیعه، شیخ مفید نیز تاریخ خارج شدن پیامبر صلی الله علیه و آله را ۵ روز مانده از ذی قعدة ذکر کرده است که از این جهت، موافق قول مشهور اهل سنت است ولی هیچ اشاره ای به این که دقیقاً در چه روزی از هفته بوده نکرده است.
- بنابراین چنان که جدول محاسبه نشان داد، روز خروج پیامبر صلی الله علیه و آله از مدینه، شنبه، ۵ روز مانده به ذی الحجة بوده است.
- ۲- نظر مشهور و معروف اهل سنت، بلکه اجماع آنان بر این است که عرفه روز جمعه بوده است. از طریق شیعه نیز روایاتی از امامان نقل شده است که عرفه را روز جمعه دانسته اند.
- این دو تاریخ نیز محاسبه وقوع عرفه در روز جمعه را تأیید می کنند. در نتیجه، روز عید قربان سال حجة الوداع، روز شنبه مطابق با ۱۰/۱۲/۱۹ شمسی است.
- ۳- ابن کثیر در البدایه و النهایه معتقد است که واقعه غدیر خم در ۱۸ ذی حجة و در روز یکشنبه بوده است.

(فخطب) یعنی رسول الله صلی الله علیه و آله [خطبه عظیمه فی الیوم الثامن عشر من ذی الحجه عامئذ و کان یوم الاحد بغدیر خم تحت شجره هناك ...].
بنابراین با توجه به توافق زیج و تعدیلات و ریاضیات می توان به طور قطع گفت: روز عید غدیر خم سال دهم هجری قمری دقیقاً با روز یکشنبه بیست و هفتم اسفند سال دهم ۱۰/۱۲/۲۷ شمسی و مطابق با ۱۸ مارس ۶۳۲ پس از سپری شدن ۳۵۳۲ روز از مبدأ هجرت، رخ داده است.

پی نوشت ها

- (۱) - مائده/۱۱۴.
- (۲) - أمالی الصدوق، ص: ۱۲۵؛ روضه الواعظین و بصیره المتعظین، ج ۱، ص: ۱۰۲.
- (۳) - مائده/ ۳.
- (۴) - بحار الأنوار/ ج ۵۶/ ص ۱۱۳.
- (۵) - بحار الأنوار/ ج ۵۶/ ص ۱۱۹؛ مستدرک الوسائل، ج ۶، ص ۳۵۲؛ «ما من یوم نیروز إلا و نحن ننتوِّعُ فیهِ الفرجَ لِأنَّهُ من آیامنا و آیام شیعتنا؛ هیچ نوروزی نیست مگر آن که ما در آن روز منتظر فرج [ظهور قائم آل محمد صلی الله علیه و آله] هستیم؛ چرا که نوروز از روزهای ما و شیعیان ما است.»
- (۶) - مسند الإمام الرضا علیه السلام/ ج ۲/ ص: ۱۹؛ الإقبال بالأعمال الحسنه/ ج ۲/ ص ۲۶۲.
- (۷) - عوالم العلوم ج ۳/۱۵ ص ۲۲۴.
- (۸) - بحار الأنوار الجامعه لدرر أخبار الأئمه الأطهار/ ج ۵۶/ ص ۱۰۱.
- (۹) - نهج الخطابه - سخنان پیامبر صلی الله علیه و آله و امیرالمؤمنین علیه السلام/ ج ۲/ ص ۲۷۷.
- (۱۰) - وسایل الشیعه/ ج ۱۰/ ص ۳۰۲.

- (۱۱) - عوالم العلوم ج ۳/۱۵ ص ۲۰۹.
- (۱۲) - بحار الأنوار الجامعه لدرر أخبار الأئمه الأطهار / ج ۵۶ / ص ۹۲.
- (۱۳) - اقبال / ص ۴۶۵.
- (۱۴) - روضه المتقين فى شرح من لا يحضره الفقيه / ج ۷ / ص ۳۴۹.
- (۱۵) - بحار الأنوار / ج ۵۶ / ص ۱۱۳ و همچنین طبق حدیث غدیر در واقعه غدیر خم جبرئیل بر پیامبر نازل شد و آیه ۳ سوره مائده را به پیامبر ابلاغ کرد.
- (۱۶) - بحار الأنوار / ج ۵۶ / ص ۱۱۳.
- (۱۷) - «هُوَ الْيَوْمُ الَّذِي حَمَلَ فِيهِ رَسُولُ اللَّهِ صَ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ صَ عَلَى مَنْكِبِهِ حَتَّى رَمَى أَصْنَامَ قُرَيْشٍ مِنْ فَوْقِ الْبَيْتِ الْحَرَامِ» (مستدرک الوسائل ج ۶ ص ۳۵۳).
- (۱۸) - «وَهُوَ الْيَوْمُ الَّذِي يَظْهَرُ فِيهِ قَائِمُنَا وَوَلَاةُ الْأَمْرِ وَهُوَ الْيَوْمُ الَّذِي يَظْفَرُ فِيهِ قَائِمُنَا بِالِدَّجَالِ» (مستدرک الوسائل / ج ۶ / ص ۳۵۳)
- (۱۹) - «... فَقَالَ يَا مَعْلى إِنَّ يَوْمَ النَّيروزِ هُوَ الْيَوْمُ الَّذِي أَخَذَ اللَّهُ فِيهِ مَوَاقِيقَ الْعِبَادِ أَنْ يَعْبُدُوهُ وَ لَا يُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَ أَنْ يُؤْمِنُوا بِرُسُلِهِ وَ حُجَّجِهِ وَ أَنْ يُؤْمِنُوا بِالْأئِمَّةِ ...» بحار الأنوار / ج ۵۶ / ص ۹۱
- (۲۰) - «قَالَ إِنَّ نَبِيًّا مِنَ الْأَنْبِيَاءِ سَأَلَ رَبَّهُ كَيْفَ يَحْيَى هَؤُلَاءِ الْقَوْمَ الَّذِينَ خَرَجُوا فَأَوْحَى اللَّهُ إِلَيْهِ أَنْ يَصُبَّ الْمَاءَ عَلَيْهِمْ فِي مَضَاجِعِهِمْ فِي هَذَا الْيَوْمِ وَ هُوَ أَوَّلُ يَوْمٍ مِنْ سَنَةِ الْفُرْسِ فَعَاشُوا وَ هُمْ ثَلَاثُونَ أَلْفًا فَصَارَ صَبُّ الْمَاءِ فِي النَّيروزِ سَنَةَ الْخَبَرِ» (مستدرک الوسائل / ج ۶ / ص ۳۵۳، بَابُ اسْتِحْبَابِ صَلَاةِ يَوْمِ النَّيروزِ وَ الْغُسْلِ فِيهِ وَ الصَّوْمِ وَ لُبْسِ أَنْظَفِ الثِّيَابِ وَ الطَّيْبِ وَ تَعْظِيمِهِ وَ صَبِّ الْمَاءِ فِيهِ).
- (۲۱) - «... هُوَ الْيَوْمُ الَّذِي اسْتَوَتْ فِيهِ سَفِينَةُ نُوحٍ عَلَى الْجُودَى ...» (مستدرک الوسائل ج: ۶ ص: ۳۵۳، بَابُ اسْتِحْبَابِ صَلَاةِ يَوْمِ النَّيروزِ وَ الْغُسْلِ فِيهِ وَ الصَّوْمِ وَ لُبْسِ أَنْظَفِ الثِّيَابِ وَ الطَّيْبِ وَ تَعْظِيمِهِ وَ صَبِّ الْمَاءِ فِيهِ).
- (۲۲) - «... هُوَ الْيَوْمُ الَّذِي اسْتَوَتْ فِيهِ سَفِينَةُ نُوحٍ عَلَى الْجُودَى ...» (مستدرک الوسائل /

ج ۶ / ص ۳۵۳، بَابُ اسْتِحْبَابِ صَلَاةِ يَوْمِ النَّيْرُوزِ وَالْغُسْلِ فِيهِ وَالصَّوْمِ وَكَيْسِ أَنْظَفِ الثِّيَابِ وَالطَّيْبِ وَتَعْظِيمِهِ وَصَبِّ الْمَاءِ فِيهِ).

(۲۳) - مستدرک الوسائل / ج ۶ / ص ۳۵۳.

(۲۴) - مستدرک الوسائل / ج ۶ / ص ۳۵۳.

(۲۵) - مستدرک الوسائل / ج ۶ / ص ۳۵۳.

(۲۶) - « ... وَهُوَ أَوَّلُ يَوْمٍ طَلَعَتْ فِيهِ الشَّمْسُ وَهَبَتْ فِيهِ الرِّيَّاحُ وَخُلِقَتْ فِيهِ زَهْرَةُ الْأَرْضِ

... » مستدرک الوسائل / ج ۶ / ص ۳۵۳، بَابُ اسْتِحْبَابِ صَلَاةِ يَوْمِ النَّيْرُوزِ وَالْغُسْلِ فِيهِ وَالصَّوْمِ وَكَيْسِ أَنْظَفِ الثِّيَابِ وَالطَّيْبِ وَتَعْظِيمِهِ وَصَبِّ الْمَاءِ فِيهِ.

(۲۷) - مائده / ۶۷.